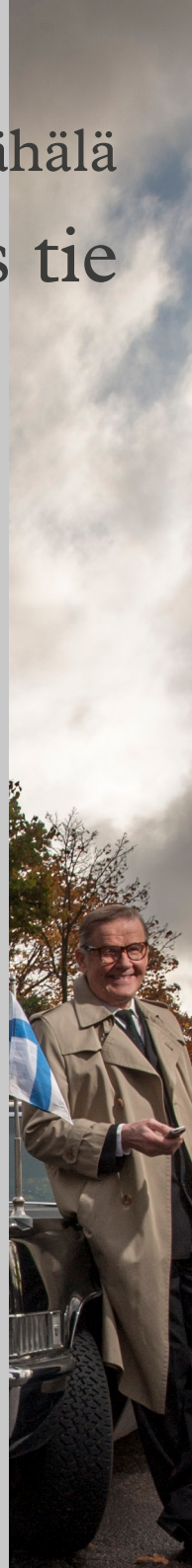

Esa Leskinen, Sami Keski-Vähälä

Neljäs tie

ntamo

Kansallisteatteri

NELJÄS TIE

© 2013 Esa Leskinen, Sami Keski-Vähälä

ISBN 978-952-215-404-0

SARJA

Kansallisteatteri/ntamo 2/2013

ULKOASU

Make Copies

KANNEN KUVA

Yksityiskohta ensiesityksen julisteen valokuvasta / Tuomo Manninen

VALMISTAJA

BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

2013

ntamo

www.ntamo.net

Esa Leskinen ja Sami Keski-Vähälä

NELJÄS TIE

Näytelmä

Esitysversio 10.5.2013

Suomen Kansallisteatteri

ntamo

OSA YKSI

Vanhanaikaisen viraston tai pankkisalin näköinen, avara tila. Näyttämön sivuilla on tuoleja ja pieniä pöytiä, mikrofoneja, vaaterekkejä ja ikivanha radio. Keskellä on matala koroke, joka on täynnä multaa.

Näyttelijät alkavat hiljalleen kerääntyä näyttämölle kahvikupit käsissään. He ovat pukeutuneet kansanomaisiin ja hieman vanhahtaviin, nukka-vieruihin vaatteisiin. Jotkut näyttävät virkamiesmäisiltä, toiset taas aivan tavallisilta tallaajilta. Näyttelijät liikkuvat korostetun rauhallisesti ja järjestelmällisesti, hiukan varautuneesti ja toisiaan pälyillen – tilanne muistuttaa jonkinlaisen komitean kokoontumista. Äkkiä näyttämön laidalla oleva uuni alkaa savuttaa. Yksi näyttelijöistä avaa uunin ja ottaa sieltä pellin, jolla on valmiiksi paloiteltu pullapitko. Hän alkaa jakaa viipaleita ryhmän kesken – toiset saavat mahtavan paksuja siivuja, toiset taas hyvin ohuita. Vähitellen kaikki istuvat aloilleen ja juovat kaikessa rauhassa kahvia. On hiljaista – vain kahvikupit kilisevät.

Hetken kuluttua yksi näyttelijöistä alkaa hyräillä pientä sävelkulkua. Kaikki muut tuijottavat hyräilijää – miten se nyt tuollaista? Hyräilijä huomaa, että häntä tuijotetaan ja vaikenee hieman häpeissään. Hyvin pian joku toinen alkaa kuitenkin tapailla samaa teemaa, ja vaikka väki tuijottaakin nyt puolestaan häntä, liittyvät muut pikkuhiljaa hyräilyyn mukaan. Hyräilystä kasvaa laulu, jonka nimi on ”Oi kallis Suomenmaa”. Laulu on kaunis ja menee näin:

Oi, kallis Suomenmaa
sun koskiesi kuohuja honkiesi huminaa
suo mun kuunnella kunnes hetki lähtöni lyö.
Ei toista kalliinpaa
voi maailmasta löytää
kuin tämä köyhä kotimaa
jonka kauniiks’ on kasvatellut taattojemme työ.

Korpees' raivio,
kulta vainio
raatain luoda nyt meidän vuoro on.
Sulle tahdomme
suoda kaikkemme
puolestas' seistä saakka kuolohon.

Oi, Suomi synnyinmaa
suo helmahas sun poikasi onnellisna nukahtaa
kun hän henkensä halvan sulle antanut on.
Ei muuta kunniaa
kuin kuulla kummultansa
sun kuusiesi kuiskinaa
kun sä kätkenyt olet hänet viime lepohon.

Samaan aikaan näyttämön yläpuolella olevalle screenille heijastuu tekstiplanssi:

PLANSI

OLIPA KERRAN MAA, JOKA KATOSI JA MUUTTUI TOISEKSI, JA SAMALLA TAVALLA AIKOJEN SAATOSSA MUUTTUIVAT MUUKSI MYÖS NE AATTEET, JOTKA SITÄ KANNATTELIVAT. JA NIIN PIKKUHILJAA KATOSI JA MUUTTI MUOTOAAN MYÖSKIN SE, MITÄ AIKANAAN SANOTTIIN TASAVALLAKSI, ERÄÄN AIKAKAUDEN TAVAKSI ELÄÄ YHDESSÄ TOISTEN IHMISTEN KANSSA. TUON MAAN NIMI OLI SUOMI, JA TÄMÄ ON TARINA TUOSTA MAASTA JA SIITÄ, MITÄ SIELLÄ TAPAHTUI.

Laulu loppuu ja tulee hiljaista. Näyttelijä, joka on saanut kaikkein ohuimman pullasiivun, on jo ahmaissut omansa ja vilkuilee vaivihkaa peltiä – se on tyhjä. Näyttelijä huokaisee syvään, tyhjentää kahvikuppinsa, nousee hyvin rauhallisesti ylös ja kävelee näyttämön sivulla olevalle naulakolle. Siellä hän pukee päälleen talonpoikaisen verkatakin, jonka hihassa on punainen nauha.

1918

Näyttelijä kävelee näyttämön keskellä olevan korokkeen luo ja alkaa kuokkia siinä olevaa multaa. Muut näyttelijät tuijottavat kuokkijaa – miksi se nyt tuommoista? Pian kuokkijan seuraan liittyy toinenkin punanauhainen henkilö, sitten kolmas. Kaikki kolme kuokkivat – kuokkiminen on ensin rauhallista, mutta se muuttuu yhä vihaisemmaksi, multa lentää. Alkaa kuulua etäistä, mutta uhkaavaa musiikkia. Muut näyttelijät katselevat pelokkaan näköisinä.

MANNERHEIM, jonka univormun käsivarressa on valkoinen nauha, puhuu rätisevään mikrofoniiin. Kuokkijat lopettavat kuokkimisen ja kuuntelevat.

MANNERHEIM

Minä vannon sen suomalaisen talonpoikaisarmeijan nimessä, jonka ylipäällikkönä minulla on kunnia olla, etten pane miekkaani tuppeen, ennen kuin viimeinen Leninin soturi ja huligaani on karkotettu niin hyvin Suomesta kuin Vienen Karjalastakin. Luottaen oikeaan jaloön asiaamme, luottaen urhoollisiin miehiimme ja uhrautuviin naisiimme luomme me nyt mahtavan, suuren Suomen.

*Tulee pimeää. Lentopommin ujellus, konetuliaseiden rätinä ja tykkituli va-
visuttavat näyttämöä. Kun valot syttyvät, näyttämöllä on savua ja puna-
nauhaiset kuokkijat makaavat mullassa kuolleina. Muut ovat suojautuneet
pöytien alle miten taitavat. Jäljelle jääneet näyttelijät nousevat hitaasti ylös,
yskiskelevät, katselevat ympärilleen, ja kerääntyvät sitten huolestuneina kat-
selemaan mullassa makaavia vainajia. Sitten, kuin yhteisestä sopimuksesta,
he äkkiä peittelevät vainajat multa ja taputtelevat maanpinnan tasaisek-
si, kuin mitään ei olisi tapahtunutkaan. Huokaisevat sitten helpotuksesta ja
palaavat juomaan kahvia.*

PLANSSI

1939

Äkkiä näyttämöllä olevasta radiosta alkaa kuulua rahisevaa mutta raivokasta puhetta: Hitler muotoilee kolmannen valtakunnan suuntaviivoja. Näyttelijät tuijottavat radiota – mitä nyt taas? Puhuja vaihtuu Staliniksi ja taustalle nousee Suuren ja mahtavan Neuvostoliiton sävelkulku. Musiikki paisuu ja täyttää koko tilan. Alkaa kuulua lähestyvien lentokoneiden ääntä. Näyttelijät katsovat taivaalle – kranaatit ujeltavat ja näyttämö pimenee.

Näyttelijät suojautuvat parhaansa mukaan. Kuuluu räjähdys.

PLANSSI

1941

Kun valot syttyvät, huomataan, että näyttämölle on ilmaantunut KARHU, jolla on päässään koppalakki ja siinä puna-armeijan kokardi. Näyttelijät tuijottavat peloissaan KARHUA, joka seisoo kaikessa rauhassa rampissa ja siemailee vodkaa pullostaan.

MANNERHEIM, jolla on nyt univormussaan rautaristi ja kolmannen valtakunnan kotka, puhuu jälleen mikrofoniin. MANNERHEIMIN puhuessa kaikki näyttelijät, mukaan lukien mullassa makaavat punanauhaiset, nousevat ylös ja pudistelevat tomut vaatteistaan.

MANNERHEIM

Suomen sotilaat! Sankarivainajat nousevat kesäisten kumpujen alta jälleen rinnallemme tänään, jolloin lähdemme Suomelle turvatu-levaisuuden luodaksemme Saksan mahtavien sotavoimien rinnalla ja asetovereina vakain mielin ristiretkelle vihollistamme vastaan. Aseveljet! Seuratkaa minua vielä viimeisen kerran – nyt, kun Karjalan kansa jälleen nousee ja sarastaa Suomen uusi huomen.

Näyttelijät katselevat hetken toisiaan ja alkavat sitten hiljaa, kuin kuiskaten, laulaa ”Lili Marleenia”. Laulun jatkuessa he aseistautuvat kivääreillä

”

(...) päivitetään Brecht sekä nostetaan suomalaisen teatteri-ilmaisun estetiikka eurooppalaiselle tasolle. Unohtamatta lietsoa vallankumousta, harvinaisen suoraan ja tiukasti perustellen.

– Suna Vuori, *Helsingin Sanomat*

”

Draaman ovat korvanneet poliittinen paasaaminen ja ideologista päätosta kantavat henkilöhahmot.

– Matti Apunen, *Helsingin Sanomat*

Neljäs tie kuvaa suomalaisen yhteiskunnan hiljaista vallankumousta, poliittisen toiminnan ja aatteiden muutosta kohti rajoittamattoman markkinatalouden ideologiaa. Se on dramaattinen aikamatka maahan, joka kenenkään huomaamatta muuttui tunnistamattomaksi. Samalla se on kertomus historiasta, joka toistaa itseään – ensin farssina, sitten tragediana.

ntamo

Kansallisteatteri

